

AlfaJ Omnia

**Transcultureel | Systemisch
Werk**

***What moves you,
moves me . . .***

TransCultureel Systemisch Werk

‘Je kunt trachten weg te lopen van je herkomst, maar afkomst verloochent zichzelf niet.’

Hilbrand Westra

BASIS

Er zijn enkele basisprincipes die van groot belang zijn in Transcultureel Systemisch Werk. Wellicht helpt het je als je deze kent.

- **Effecten van handelingen zijn weliswaar voor een deel universeel maar haar uitwerking zeer zeker niet.** Zij tenderen op de verschillende lagen van de (familie)ziel en zijn in de praktijk afhankelijk van de cultuur waarin deze is opgehangen. Zo kan bij sommige culturen eerwraak een dynamiek van verbinding zijn, waarin ook vrouwen zich (bewust) overgeven ten opzichte van de daad (soms zelfs letterlijk) ter ere van een (onzichtbare) en diepe liefde die daarvan uitgaat.
- **De visie die je als begeleider (en je systeem hebt) heeft invloed op het veld,** en dus zul je ook op zoek moeten gaan naar achterliggende overtuigingen en verbindingen in je eigen systeem ten opzichte van (andere) 'culturen. Verstrikkingen komen vaker voor bij hulpverleners dan men denkt. Juist vanwege de weigering daarnaar op zoek te gaan of bewust te worden veroorzaakt vaak verlies van verbinding met elementaire zaken die voor anderen gewoon zijn. Bijvoorbeeld kun je zien, dat bij sommige hulpverleners er verstrikking bestaat over de tweedeling - daders en slachtoffers - zo zijn in sommige gevallen bekend, dat die families die juist (extreem) aan de hulpverlenerskant of juist het tegenovergestelde vertoeven - een vorm van (levens)schuld hebben ten opzichte van hun eigen familiegeschiedenis (wat niet gezien mag worden). Een praktijkvoorbeeld is die van Tania Kross. Haar verhaal bij 'Verborgen verleden' laat bijvoorbeeld zien dat de theater maker Carel de Haseth, waar zij mee samenwerkt, afstamt van slaveneigenaren waar de familie van Tania Kross ook toebehoorde. Echter wisten beide dat niet. Met andere woorden de Nederlandse theatermaker (De Haseth) had een script geschreven over de slavernij zonder dat hij zich van bewust was dat zijn familie van afkomst grote slavenhandelaren waren. En hij dit stuk liet zingen door iemand (Tania Kross) die afstamde van dezelfde slaven waar zijn voorouders beheer over hadden.
- **Er bestaan verschillen over individualistische en collectieve culturen** (Hofstede e.a.) en over de (ongeschreven) regels rondom onafhankelijkheid en afhankelijkheid. De Nederlandse cultuur bijvoorbeeld zegt vooral de eerste dynamieken te volgen maar is vaak zelf in haar ziel bang om werkelijk onafhankelijk en individueel te zijn.
- **Verwisseling rondom systemische principes zijn in sommige culturen - cognitief en dynamisch - omgedraaid.** In De westerse cultuur is tegenwoordig het effect van hechting (expressieve affectiviteit) van groter belang dan

(ver)binding. Ook de rol van leven en dood speelt in de meeste culturen een andere rol. En juist omdat dit dynamisch zichtbaar wordt met opstellingswerk zie je ook verschillen waar (reguliere) opstellers geen oog voor schijnen te hebben. Met name vanuit de dynamiek van de immateriële tijd (overigens iets waar de veel opstellers niet alert op zijn) is de binding met historie vaak in (vooral in masculiene culturen) (hofstede e.a.) veel groter dan over het algemeen wordt waargenomen. Bijvoorbeeld de verbinding met het 'destructieve' is in sommige culturen veel explicieter aanwezig ook al verwijst het terug naar 5 vijf eeuwen of generaties geleden.

- **Eigen transculturele herkomst.** Veel opstellers zijn zich niet bewust van hun eigen cultureel en systemische erfgoed. Waar en wanneer is er 'vermenging' opgetreden. Onbewust zie ik dit altijd optreden. Een interessant voorbeeld in het opstellingswerk is Daan van Kampenhout die door Hellinger op het pad van zijn Joodse wortels kwam en nu eigenlijk alleen nog maar (Joods) sjamanistische opstellingswerk geeft. Hij lijkt nu zelfs zo verbonden te zijn met zijn 'Joodse wortels', dat hij afstand genomen heeft van Hellinger. Dit vanwege Hellinger zijn inclusie leer dat ook nazi's mensen zijn en hij - wil hij Duitser zijn - daar eerbied voor dient te hebben. Het gevaar schuilt nu hierin, dat Daan zich zo rigoureuus van Hellinger heeft afgescheiden - de man die hem eigenlijk op dit pad heeft gebracht - dat hij verstrikt gedrag laat zien - ook als opsteller. Of een grote liefde voor zijn wortels dat hij niet anders kan dan te volgen...
- **Eerst bij de ouders beginnen.** Als je met (transculturele) jongeren werkt, kun je dit werk alleen goed doen, als je de ouders ten volste in je hart kunt nemen met alles wat hen lief en dierbaar is. Bij wijze van spreken, kunt houden zoals zij

houden en rouwen zoals zij rouwen. Al was het maar in de dynamische zetting. Hierin schuilt een belangrijke les. Ook al is dat wat mij betreft basiswerk van het opstellingswerk. ik zie het echter helaas weinig terug bij opstellers die met (transculturele) mensen werken. Er hangt opvallend vaak een typisch Nederlands (verachtingslaagje) over Nederland als het gaat om de transculturele werkelijkheid dat ook doorgesijpeld is in het Nederlands opstellingswereldje. Naast dat ik opstellers het onderwerp transculturaliteit als onnodig heb horen bestempelen; want we zijn allemaal eender is er een ander recent voorbeeld te noemen. De meest intrigerende was wel dat Roos en ik afgelopen december in Groningen bij het Nederlandse Hellinger Instituut aan het (bij) scholen waren. Maar toen ik inbracht dat ik het wilde combineren met transcultureel systemisch werk stuitte dit op zoveel expliciet verzet bij deelnemers dat uiteindelijk slechts een heel klein groepje hiernaar wilde kijken. Dit illustreert wat ik al tien jaar meemaak in deze wereld. Terwijl je er vanuit zou mogen gaan dat juist in dit 'wereldje' er openheid en gezonde interesse zou zijn voor dit onderwerp.

- **Liefde voor het geheel.** Het klinkt wellicht een open deur, maar onbevooroordeeld in het veld kunnen staan blijft een lastige les. Ook voor mijzelf. Want je komt de meest vreselijke verhalen tegen. Massale verkrachtingen in Rwanda aan beide kanten als oorlogstactiek. Vrouwenmutilatie bij diverse Afrikaanse volkeren, wederzijdse gruweldaden in de Bosnische en Kosovoarse oorlog etc. etc. Geen partij hoeven kiezen maar volledige compassie voor alles is een wijze maar niet altijd makkelijke les.
- **Afstand nemen.** Veel transculturele velden hebben iets exotisch voor

sommige mensen, zorg er als opsteller voor, dat je uit eigen beelden blijft en ga af op wat de cliënt/inbrenger aangeeft. Met andere woorden, pas op te vervallen in reisbrochure beelden. Klinkt gek, maar ik heb dit opstellers echt zien doen door dingen te zeggen waar duidelijk zichtbaar was dat ze niet luisterden naar wat er gezegd werd en zichtbaar werd.

- **Rust & Kalmte.** Op een punt als deze stopt het wat mij betreft. Als er een hoog energiepunt is waar rust is en kalmte. 'Helpt' het de ander vaak verder.

SYSTEEM PRINCIPES VAN SAMENLEVING (CULTUREN)

Geweten	Mentaal	Fysiek/Sociaal	Emotioneel	Dyn
	Nationaal	Regionaal	Lokaal	
Collectief	Staat	Land	Volk	O
Groep	Natie	Volk/stam	Verwanten	B
Familie	Volk/stam	Afstamming	Bloed/Afkomst	O
Persoonlijk	Volk	Familie	Vrienden/groep	B
Banden	Loyaliteit	Hechting	Binding	Σ

AlfaOmnia © 2012 OBOB = Ordening-Balans-Ordering-Binding

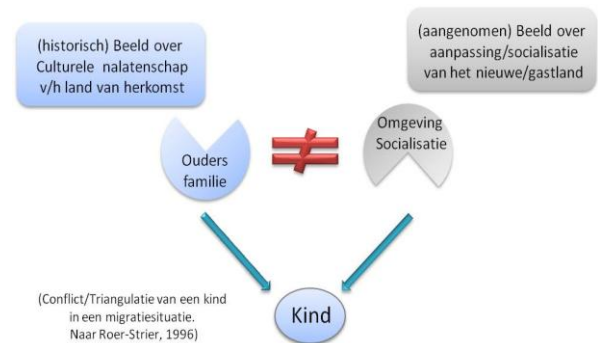
In monoculturele samenlevingen, die er overigens steeds minder zijn, heeft de samenhang een lange ontwikkelingstijd achter de rug waarin gebruiken, normen en waarden een eigen plaats en (h)erkenning hebben gekregen. Hier gaan generaties van 'gewoonteoverdracht' overheen. Deze ontwikkeling krijgt daardoor een eigen gewetensdynamiek die per cultuur ongeveer valt in te delen zoals in het tabel is omschreven. De ontwikkeling in samenlevingen verandert naarmate er spanning op komt te staan en 'oude' onverwerkte (volks) trauma's weer herleven en een ander dynamiek drager wordt van uitingen als rebellie, oorlog en in het ergste geval etnische (burger)oorlogen en genocide. Maar er valt ook hoop en moed te putten als bevolkingsgroepen bewust streven naar samenhang en ontwikkeling. Deze geschiedt vaak tegengesteld maar op dezelfde ordening als in het tabel aangegeven. Daarom kan men deze gebruiken als systemische principe

uitgangspunten voor het systemisch werk en opstellingen.

De complexiteit van transculturaliteit zit vooral in de heterogene – van oudsher – niet gemengde culturen. Zo sluit een typische (Hollandse) Nederlandse bevolkingsgroep zich makkelijk aan bij Scandinavische ten opzichte van bijvoorbeeld Noord-Afrikaanse culturen. Niet dat het niet kan, maar de gevoeligheden en dynamische werkelijkheden liggen vaak anders en daardoor ook de non-verbale uitingen ervan; De laag met name, waar de emoties een eigen taal en betekenis verlenen aan deze uitingen.

OPSTELLINGEN

(Transculturele) Opstellingen kunnen uitermate geschikt zijn, om die lagen te 'ontwarren'. Met name voor 2^e, 3^e generaties migranten, maar ook voor de eerste generatie, die naarstig op zoek zijn naar een eigen plaats in een maatschappij waar ze wel woonachtig zijn, maar die zij niet eigen zijn.

Literatuur

- *Multiculturele systemische praxis* - Von Schlippe, Mohammed El Hachimi & Gesa Jurgens
- *Stereometrie v.d. Hollandse Ziel* - dr. h.w. van Tricht (Niet meer verkrijgbaar - alleen bij antiquariaten)
- *Beschermjassen, transculturele hulp aan families* - Kitlyn Tjin a Djie & Irene Zwaan.
- *Managen van diversiteit op de werkvloer* idem.
- *Transculturele vaardigheden voor therapeuten* - Nel Jesserum
- *Met nieuwe ogen* - Martha van Endt -Meijling